

Dünya ve Türkiye’de Manevi Bakıma Yaklaşım

Üzeyir Ok
İbn Haldun Üniversitesi

9 Mart 2018

Not: Bu sunumda, TÜBİTAK tarafından desteklenen **115K340** No'lu projeden yararlanılmıştır.

İçerik

Bu sunumda

- ☞ Maneviyata ve manevi bakıma bakış
- ☞ Palyatif bakımın tanımı
- ☞ Maneviyat tanımı
- ☞ Maneviyatın kişi için yararı
- ☞ Manevi bakımın amacı
- ☞ Ekip
- ☞ MB eğitimi
- ☞ Manevi Sorun
- ☞ Uygulama Süreci
- ☞ Mesleki Sorunlar
- ☞ Engeller-riskler
- ☞ Eleştiri ve Özet

Paydaşların Dindarlık düzeyleri

Dindarlık	Hastaların	283	4.41
	Personelin	115	4.39
	Hasta Yakını	143	4.41
	Kontrol Grubu	105	4.21
	Total	646	4.38

Hastane Ekibinin maneviyata bakış

Ort.

Normal koşullarda maneviyat insan sağlığı için
yarardan çok zararlıdır (-)

4.59

Normal koşullarda maneviyat insan sağlığı için
yararlıdır

4.27

Manevi Bakım İhtiyacına Bakışı

	Ort
Genel olarak bütün hasta gruplarının	3.83
Genel olarak hasta yakınlarının	3.61
Genel olarak hastane personelinin	3.83
Özelde kardiyoloji hastalarının	3.95
Özelde onkoloji hastalarının	4.54
Özelde palyatif bakım hastalarının	4.40

Palyatif Bakım:

"Yaşamı tehdit eden bir hastalıkla bağlantılı olarak ortaya çıkan sorunlarla karşılayan bireylerin ve ailelerinin yaşam kalitelerini, onların ağrılarını ve (fiziksel, psikososyal ve manevi) diğer sorunlarını erken belirlemek, kusursuz değerlendirmek ve tedavi etmek suretiyle çektikleri acıları önleme ve rahatlatma yoluyla daha iyi hale getiren bir yaklaşım"

İyi Ölüm

Anlamlı/iyi bir ölüm süreci, hastanın ve ailelerinin beklentileriyle uyumlu ve klinik, kültürel ve etik standartlara uygun bir biçimde hasta, ailesi ve bakıcılar için kaçınılmaz stres ve acılardan uzak olan bir ölüm (Chochinov, 2006)

Büyük resim

- Beden
- Ruh (psikoloji)
- Mana

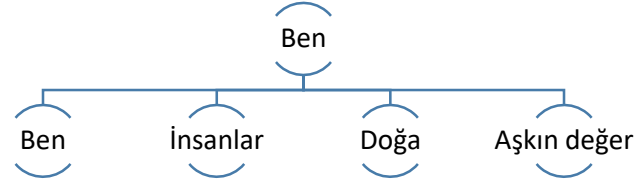
✓Varoluşsal konular

🕌Varoluşumun anlamı nedir

🕌Sonuçta ne için yaşamalıyım

🕌Varlık durumu sona erdikten sonra ne yapacağım

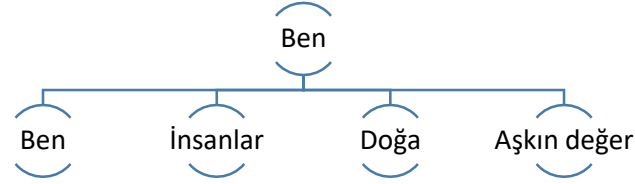
Maneviyat in Psyche (Müslümanlar için)

Bir Müslüman'ın, Allah'ın varlığı ve birliği inancı geniş zemininde ve güdülenimi altında yaşamının geçmiş-an-gelecek dikey boyutunda, kendisi-insanlar-doğa-Allah ilişkileri yatay boyutunda söyledikleri, hissettikleri, düşündükleri ve yaptıklarından oluşan iç deneyimine yönelik süregiden uyumlu, anlamlı ve huzur verici bir iç bütünlük kazandırma çabası.

Maneviyat (genel-herkes için)

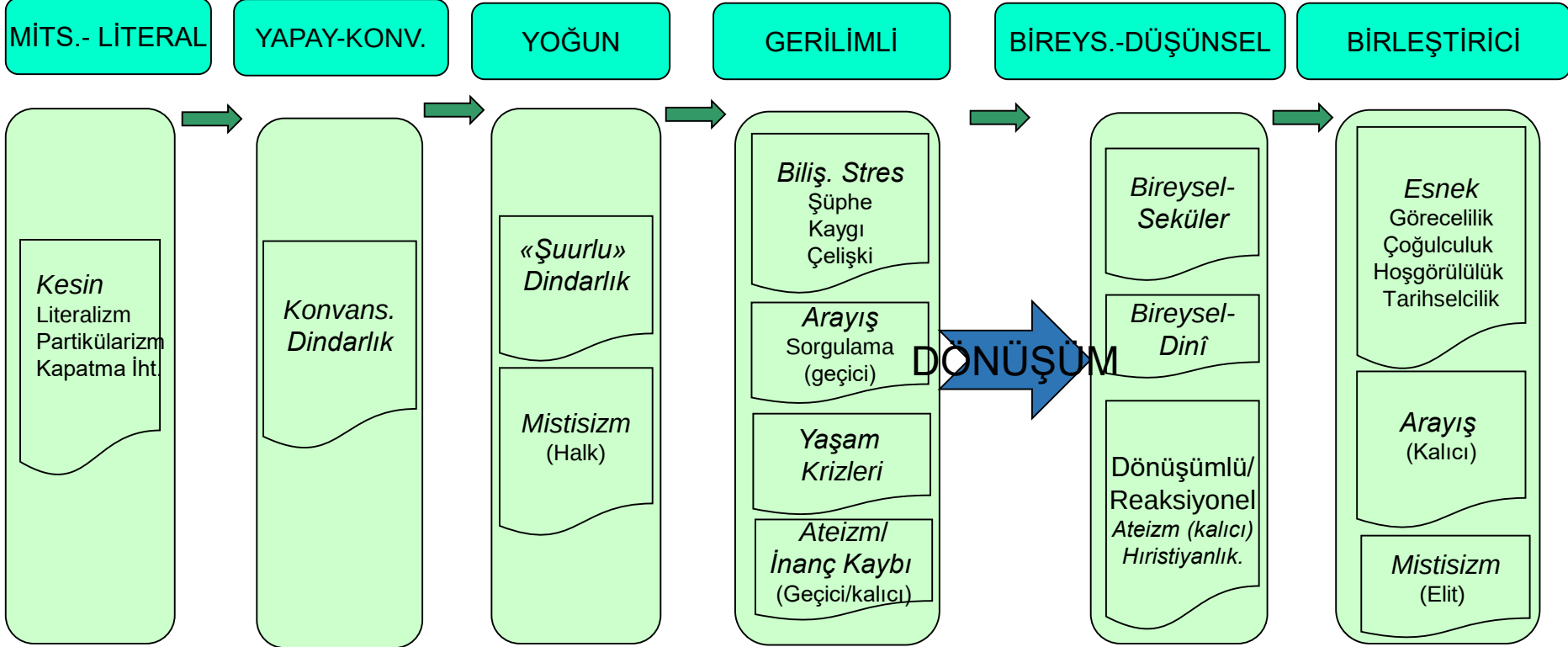
Bir insanın, en merkezi önem atfettiği güç/ler, dava ya da değerler geniş zemininde ve güdülenimi altında geçmiş-an-gelecek dikey boyutunda, kendisi-insanlar-doğa-nihaî varlık ilişkileri yatay boyutunda söyledikleri, hissettikleri, düşündükleri ve yaptıklarından oluşan iç deneyimine yönelik süregiden uyumlu, anlamlı ve huzur verici bir iç bütünlük kazandırma çabası.

Benlik-Doğa-İnsan-Tanrı ilişkileri : Chochinov, 2006

- ✓ Kendinle bütünleşme (öz-kimlik, bütünlük, iç huzuru)
- ✓ Başkalarıyla bütünleşme (sevgi ve uzlaşma)
- ✓ Doğa ile bütünleşme (ilham, yaratıcılık)
- ✓ Yüce bir varlıkla bütünleşme (inançlılık, ümit, minnet/şükran)

İNANÇ AŞAMALARI ve ŞEMALARI

Hastaya maneviyatın yararları

- Manevi Bakım

- ✓Kronik ağrı, depresyon ve kaygıyı azaltabilmekte (Evangelista et al. 2015)
- ✓Hayatta anlam ve amaç bulmayı, yaşam kalitesini ve iyi olma halini desteklemekte (Tiliouine & Belgoumidi, 2009)
- ✓Ölüme yakın dönemlerinde daha yüksek bir yaşam kalitesine sahip olmaya yol açabilmekte
- ✓Hastalara sunulan sağlık hizmetinden yüksek memnunluk oranını artırmakta (Astrow, Wexler, Texeira, KaiHe & Sulmasy, 2007)
- ✓Ölüm gerçeğiyle yüzleşmeye olumlu katkı (Vachon, Mélanie, Fillion & Marie Achille, 2009)
- ✓Ölümün farkında olma, kabul etme, ölüm için hazırlanma, ölümü anlamlandırma, başka bir şeye geçiş olarak görmeye katkı (Vachon, Mélanie, Fillion & Marie Achille, 2009)

Maneviyatın İki Hali

- İnsan, maneviyatında
 - ✓ Huzur ve dinginlik hali
 - ✓ Çelişki hali ve kriz (kaygı) hali yaşayabilir.

Manevi Sorun: (Chochinov, 2006)

- "Moral bozukluğu sendromu": İçinde ümitsizlik, çaresizlik, anlamsızlık ve varoluşsal stresin çekirdek olgular olduğu psikiyatrik bir durum

Manevi sorun

- Hastalık:
 - ✓ Maneviyatın dengesini bozup rahatsızlığa veya acı çekmeye yol açabilir (örn. anlamsızlık, çelişkili dini inançlar, affedememe, inanç kaybı)
 - ✓ Maneviyattaki bozulmanın, depresyon, kaygı veya akut kronik ağrı gibi psikoloji veya fiziksel bir şikayete yol açtığı düşünüldüğünde
 - 🕌 Depresyona ya da intihar atmosferine yol açan ciddi anlamsızlık,
 - 🕌 Kronik fiziksel ağrıya yol açan suçluluk duygusu

Manevi sorun

- Sağlıksız bir maneviyat algısı

- ✓ Psikolojik veya fiziksel tanı ve tedaviyi olumsuz etkileyebilir

- 🕌 Örnek: Hastanın inancı yüzünden ilaç almayı reddetmesinden dolayı hipertansiyonun kontrolünün güç olması

- ✓ Tıbbi tedaviye direnç yol açabilir

- 🕌 Örnek: Tedaviye yönelik kişisel değer yargıları veya dini veya kültürel inançlar bulunabilir.

Semptomlar

- Kaygı
- Depresyon
- Çaresizlik
- Yalnızlık
- Fiziksel stres
- Anlamsızlık
- Bağışlama ve bağışlanma ihtiyacı
- Bilinmezlik korkusu
- Önemli rollerin kaybı
- Çatışmalı ilişkiler

Amaç (Chochinov, 2006)

Hastalığı artık iyileşebilir olduğu düşüncesi sona erdiğinde hasta ve ailelerine:

ﷻ Rahatlık ve bakım sağlama

ﷻ Son yolculuklarını huzur içinde geçirmeleri

ﷻ Kendi tercih ettikleri mekanda (genellikle evlerinde)

ﷻ Bütün zorunlu bakımları alarak (Hemşirelik, tıbbi, psikososyal ve manevi)

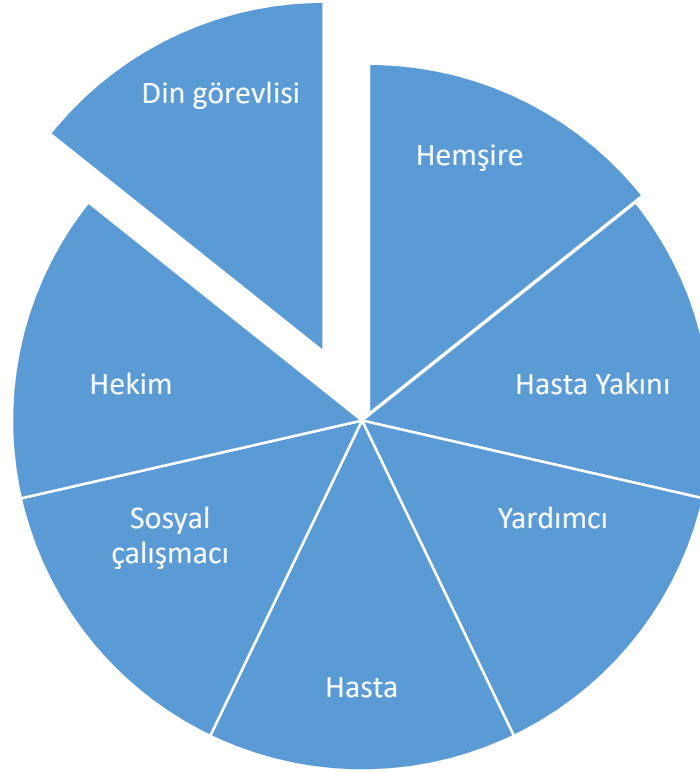
ﷻ Ağrı-acıları engelleme

ﷻ Hasta ve ailesinin yaşam kalitesini iyileştirme ve rahatlatma

Amaç

- 🕌 Ağrıyı ve diğer stres verici semptomları rahatlatma
- 🕌 Ölümü normal bir süreç olarak görmekle birlikte yaşamı onaylama
- 🕌 Ailelerine acılarıyla baş etmelerine yardım etmek
- 🕌 Ölüm ne hızlandırılır ne da ertelenmeye çalışılır
- 🕌 Ruhi ve manevi yönlerin bütünleştirilmesi

Ekip

Manevi Bakım Süreci

- Manevi tarama
 - ✓ "Yaşamınızda maneviyatınız veya dini inancınız hastalıkla başa çıkmada önemli midir?"
- Yaşam incelemesi (Tarih Alımı)
- Manevi değerlendirme (assessment)
- Manevi müdahale (healing)

Uygulama

- İlk manevi tarama tıbbi ekip (dr hemşire) tarafından yapılır.
- Bir manevi sıkıntı (distress) belirlenmesi halinde ve bunun karmaşık ve çözümlenmemiş bir konu olması durumunda sağlıkçılar hastayı MB görevlisine yönlendirilirler.
- Eğitimli manevi/dini uzmanlar olarak onaylı MB görevlileri kapsamlı bir manevi değerlendirme (assessment) sunarlar ve buna bağlı olarak ta bir tedavi planı geliştirirler.
- Geliştirilen plan da sağlıkçılar (dr. Hemşire) tarafından genel tedavi planına dahil edilir.

FICA

- Tarama sorusu (Fitchett ve Risk'inki öneriliyor) iki nokta var: (a) hastalıkla baş etmede dini-manevi kaynaklar önemli ama an itibarıyla önemli bir güç ve rahatlama sağlamamaktadır (b) Din şu anda önemli değil ama geçmişte önemliydi
- <https://smhs.gwu.edu/gwish/clinical/fica/spiritual-history-tool>

Mesleki Sorunlar

- MB'ın önemine vurgu ve ampirik delil yeterince var
- Ama, biyomedikal ekibe dahil olma sorunu var

MB görevlilerinin yaşadığı sorunlar (nitel bulgular)

- Manevi Bakım Görevlilerinin Yaşadıkları Olumsuz Deneyimler
 - ✓ MB Görevlisinin Kişisel Gelişimini Tamamlamamış Olması
 - ✓ Eğitim Eksikliğinden ve İşin Doğasından Gelen Güçlükler
 - ✓ Uygulamadaki Belirsizliklerin Getirdiği Güçlükler
 - ✓ “Din Görevliliği” algısıyla ilgili önyargılar

Sorun: (Kruizinga et al. 2016)

- Mesleğin profesyonelleşmesi
 - ✓Somutlaşma
 - ✓Bilimsel yolla desteklenmesi
- Mevcut görüşmelerde
 - ✓Gündemsiz dinleme ve *hazır bulunuşluk*, yerine
 - ✓Kavramsallaştırma ve yapılandırma gerek

MB görevlisi ve Eğitimi

- MB görevlisi: hastaya manevi ve dini kaynaklarını keşfetme ve onları iyileşmeleri hizmetinde kullanmalarına yardımcı olmaya kendini adanmış kişidir.
- Manevi bakımcılar lisans üstü akademik eğitim hazırlığını tamamlamış olan, en az 1600 saat klinik eğitim almış ve 'dindarlaştırma'-*prosytytising* etik ilkesine uymaya söz vermiş kişilerdir

Öngörülen Eğitim ve program hedefleri

- Manevi Bakıma Uygun Teoloji Anlayışı
- (Seküler ve Manevi) Bakım ve Psikolojik Danışmanlık Eğitimi
- Alan Çalışma Bilgi ve Becerisi
- Uygulamalı Alan Staj Eğitimi
- Kişisel Yatkınlık ve Kişisel Gelişim
- Yöntem-Bilimsel Donanım
- Psikoloji ve Din Psikolojisi Donanımı
- Maneviyat Geleneklerini Tanıma

Hastanede Manevi Bakıma Yönelik Riskler

- Manevi bakımı hizmetini yürütenlerin olayı anlamaması, yanlış anlama
- Maneviyatı dindarlığa indirgeme («dindar değilim MB'a gerek yok»)
- Maneviyatı rasyonelliğin bütünleyicisi değil alternatifi görme ("rasyonelim maneviyatla ne işim olur")
- Sol-kanat otoriteryanizmi ("dindarların yaptığı bütün işler boştur")

Eleştiri

- MB müdahalesini manevi yapan nedir?
- Bir psikoloğun müdahalesinden onu farklı/üstün kılan nedir?
- Yapılan manevi müdahalenin hangi yönü hastaya iyi gelmektedir?

Özet yerine

Ekipten her hangi bir kişi hastanın hikayesini dinlemek için zaman ayırabilir, hastayla merhametli (compassionate) biçimde birlikte olabilir. Çoğu kez hastanın beklediği de budur. Hasta bu aşamada sorularına cevap aramaz.

Hastanın manevi sorusu çoğunlukla bir soru değil, manevi acısının bir ifadesidir. Hasta bir "açıklama" peşinde değil.

Hasta manevi ve varoluşsal acısı içinde birlikte olmak istediği bir diğer insanı arıyor (Handzo, 2011)

Teşekkürler

